

УДК 347.998.2(477)

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.12.13>**Ірина Татулич,**

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри процесуального права

юридичного факультету

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРИСЯЖНИХ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Стаття на вказану тему є досить актуальною сьогодні. Саме з метою покращення судової системи України, що і є метою судових реформ, був введений в судочинство інститут присяжних, який активно реалізується як в цивільному, так і в кримінальному процесах. Участь присяжних під час здійснення судочинства з цивільних справ спрямована на забезпечення завдань цивільного судочинства, якими є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Здійснення правосуддя за їх участі спрямоване на дотримання цивільної процесуальної форми, належної судової процедури, принципів цивільного процесуального права, реалізацію учасниками судового процесу своїх процесуальних прав та обов'язків тощо. Це буде підвищувати особисту відповідальність суддів за ухвалені ними рішення та постановлені ухвали в порядку цивільного судочинства. Даний інститут закріплений як на національному, так і на міжнародному рівні. Процесуальне становище присяжних регламентується в нормах Конституції України, законах та підзаконних актах. Досвід роботи присяжних передбачений як в судовій практиці національних судів, так і за кордоном, зокрема в багатьох європейських державах. У статті звертається увага на історію становлення даного інституту. Описуються моделі суду присяжних у світовій практиці в цілому. Розкривається сутність та значення інституту присяжних для цивільного судочинства. Аналізуються справи, в яких вони безпосередньо беруть участь. Аналізуються погляди науковців та вчених-процесуалістів стосовно правового становища присяжних під час розгляду справ окремого провадження в цивільному процесі. Характеризується чинне процесуальне законодавство, яке закріплює участь присяжних та судову практику вітчизняних судів. Пропонуються шляхи та перспективи розвитку вказаного інституту на національному рівні з метою ефективного та справедливого захисту прав, свобод та інтересів осіб.

Ключові слова: народ, присяжні, правосуддя, суд, судочинство, окреме провадження, цивільні справи.

Постановка проблеми. Участь народу під час здійснення правосуддя впроваджується в багатьох судових системах світу, Україна не є винятком. Питання, пов'язане із залученням представників громадськості до розгляду справ та проявом принципу публічності судової влади, закріплене як на національному, так і на міжнародному рівні. Відповідно до ст. 127 Конституції України правосуддя здійснюють судді. У визначених законом випадках правосуддя здійснюється за участю присяжних [1]. Передбачений Конституцією України принцип участі народу у здійсненні правосуддя необхідно визначити як урегульовану чинним законодавством систему правових положень, які в концентрованому вигляді регламентують право представників народу здійснювати судову функцію державної влади шляхом безпосередньої участі у здійсненні правосуддя через народних засідате-

лів і присяжних [2, с. 82]. З метою підтвердження актуальності зазначеного інституту для цивільного судочинства слід залучити Стратегію реформування судоустрою, судочинства і суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затверджену Указом Президента 20 травня 2015 р. Серед системи завдань, заходів і результатів зазначається поступове впровадження та розширення застосування суду присяжних [3]. Загальна декларація прав людини (1948 р.) містить вимогу про необхідність забезпечення природного і невід'ємного права кожного на розгляд його справи гласно та із дотриманням усіх вимог справедливості незалежним та неупередженим судом (ст. 10). Згідно з п. 1 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.) публічний розгляд є елементом права на справедливий суд. Відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних

свобод (1950 р.) публічний розгляд справи є теж одним із елементів справедливого судового розгляду. На сьогодні питання участі народу під час здійснення цивільного судочинства є дуже актуальним, оскільки сприяє повному, всебічному та об'єктивному дослідженню обставин справи, ухваленню законних та обґрунтованих рішень, реалізації принципів цивільного процесуального права, дотриманню учасниками справи процесуальних прав та обов'язків у судовому процесі, дотриманню завдань цивільного судочинства, забезпеченню повноти виконання завдань, які стоять перед судовою владою. На жаль, сьогодні спостерігається тенденція недовіри населення до судової системи України. Причинами цього є такі фактори: рівень корупції в судах; втручання органів державної влади та тиск на суддівський корпус; недостатній рівень інформування суспільства про діяльність судових органів; порушення строків розгляду судами справ; неналежне та несвочасне виконання судових рішень; проблема єдності судової практики; невідповідність судової діяльності європейським та міжнародним стандартам; проблема реалізації права громадян на оскарження судових рішень тощо. Тому 8 квітня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про відновлення довіри до судової влади», який передбачає правовий статус перевірки суддівського корпусу Тимчасовою спеціальною комісією з метою з'ясування фактів, що свідчать про порушення суддями присяги, наявність підстав для притягнення суддів до дисциплінарної або кримінальної відповідальності. На наш погляд, одним із кроків досягнення довіри суспільства до судової влади є, зокрема, безпосередня участь громадян, а саме присяжних, під час розгляду та вирішення справ в порядку цивільного судочинства. Як підкреслює В.В. Городовенко, окрім підвищення довіри до суду, присяжні зміцнюють фундаментальну засаду судової влади – її незалежність [4, с. 353]. Звідси випливає, що розгляд питань, пов'язаних із дослідженням правового становища останніх, заслуговує на увагу.

Інститут присяжних (народних засідателів) тривалий час був об'єктом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-процесуалістів та науковців, до яких можна віднести С.Я. Фурсу, В.В. Комарова, М.М. Ясинка, О.В. Колісник, О.О. Сидорчук, Л.А. Кондратьєву, І.Є. Марочкіна, Л.М. Москвич, В.П. Тихого, І.О. Русанову, Л.В. Сапейко, В.В. Городовенка, В.М. Коваль, С.О. Іваницького, С. Шевичука та ін. Вказані автори у своїх працях досліджували інститут

присяжних (народних засідателів) у різних видах судочинства, вивчали особливості розгляду справ окремого провадження за участі присяжних, аналізували дані суб'єктів як одну із форм безпосередньої участі громадян під час здійснення правосуддя. Незважаючи на достатню кількість праць, можна стверджувати, що багато питань, пов'язаних із залученням присяжних у цивільне судочинство для розгляду та вирішення справ окремого провадження, потребують вивчення та аналізу, оскільки деякі з них так і залишилися відкритими та недостатньо проаналізованими у науці та практиці.

Метою статті є розгляд питань, що стосуються появи інституту присяжних в Україні, характеристика правового становища та правового статусу присяжних в цивільному судочинстві, аналіз проблемних питань та шляхів їх вирішення, пов'язаних із участю присяжних при вирішенні справ окремого провадження.

Виклад основного матеріалу. Інститут присяжних (народних засідателів) у цивільному судочинстві не є новим, адже народні засідателі активно залучалися до участі в процесі в минулому столітті, але їх роль при відправленні правосуддя в різні часи на державному рівні сприймалася по-різному. Як самостійний інститут в судовій системі суд присяжних з'явився в Англії в 13 ст. Пізніше він був сприйнятий англійськими колоністами в США та в низці інших країн. Вперше присяжних (народних засідателів) почали залучати для розгляду справ позовного провадження у 1922 році, коли на території України були організовані народні суди. Тоді цивільні справи позовного провадження розглядалися у складі народного судді і двох народних засідателів, а справи окремого провадження суд розглядав одноособово. Конституція СРСР 1936 р. закріплювала положення, згідно з якими справи в усіх судах розглядалися за участю народних засідателів, крім випадків, встановлених в законі. Згодом Конституція УРСР 1937 р., Конституція СРСР 1977 р., Конституція УРСР 1978 р. продублювали вищезазначені положення. З 90-х років 20 ст. інститут народних засідателів був виключений із судочинства. Однак Конституція України 1996 р. відновила інститут народних засідателів та присяжних. Це відбилося і на процесуальному законодавстві. У 2004 році в нормах Цивільного процесуального кодексу інститут народних засідателів знайшов своє закріплення при вирішенні деяких справ окремого провадження. Цей інститут діяв до 2017 року у процесуальному законодавстві.

11 березня 2017 року набув чинності Закон від 09.02.2017 р. № 1847-8 «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо розгляду справ за участю присяжних». Даним Законом введено у цивільний процес присяжних замість народних засідателів.

Якщо на Конституційному рівні та в нормах процесуального законодавства закріплюється норма щодо участі присяжних під час здійснення судочинства, то в Законі «Про судоустрій і статус суддів» детально регламентується процесуальне становище останніх. Зокрема, розділ 3 даного Закону так і іменується «Судді та присяжні», а глава 3 має назву «Присяжний», де чітко закріплено статус присяжного, список присяжних, вимоги до присяжного, підстави і порядок увільнення від виконання обов'язків присяжного, залучення присяжних до виконання обов'язків у суді, гарантії прав присяжних.

У світовій юридичній практиці існують дві моделі суду присяжних – європейська (континентальна) і англо-американська (класична). При континентальній моделі (Франція, Німеччина, Італія, Греція, Австрія, Данія, Україна та ін.) колегія із числа професійних суддів та представників народу всі питання, які пов'язані з розглядом справи та постановленням вироку, вирішує спільно. Непрофесійних суддів називають «шефени» (що з німецької перекладається як «засідателі»), які беруть участь у всіх стадіях процесу. При цьому на відміну від кандидатів у присяжні, які обираються одноразово (англо-американська модель суду присяжних), шефени виконують свої повноваження протягом певного періоду часу [5, с. 109]. Практиці вітчизняних судів притаманна європейська модель суду, за якої присяжні разом із суддею беруть участь під час розгляду та вирішення справ окремого провадження, при здійсненні правосуддя користуються всіма процесуальними правами професійних суддів, висловлюють свою позицію щодо вирішення справи по суті, мають право на окрему думку. Як і судді, вони є незалежними і підкоряються тільки Конституції України і закону. У Німеччині, наприклад, європейська модель суду присяжних передбачає існування шефенів та народних засідателів, які спільно із судом вирішують питання права і факту. Для англо-американської моделі суду присяжних (Велика Британія, Канада, Бельгія, Швейцарія, Мальта, США тощо) характерним є те, що колегія присяжних виносить вердикт про винуватість (невинуватість) особи у вчиненні злочину без участі професійних суддів. Якщо присяжні

виражають згоду з обвинувальним актом, професійний суддя призначає підсудному конкретний вид та розмір покарання. За таких умов, очевидно, компетенція присяжних і професійних суддів є різною, оскільки перших прийнято відносити до суддів факту, натомість других – до суддів права [6, с. 134]. Тобто англо-американська модель передбачає, що колегія присяжних самостійно і без участі судді виносить вердикт про винність або невинність підсудного. Даний документ після його оголошення отримує законну силу і є обов'язковим для судді. У цій моделі правосуддя присяжні вирішують тільки питання винності підсудного. Як бачимо, кожна із моделей передбачає свій інститут присяжних з певними особливостями участі та покладає різні повноваження на представників народу у суді.

Варто також зазначити, що інститут присяжних покликаний забезпечувати реалізацію принципів цивільного процесу. Так, він безпосередньо пов'язаний із поняттям складу суду. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЦПК України цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються колегією у складі одного судді і двох присяжних, які при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді [7]. Участь присяжних у здійсненні правосуддя співвідноситься також з таким важливим принципом, як рівність сторін перед законом і судом. Суд присяжних є яскраво вираженим показником принципу демократії, при якій права і свободи людини є найвищою цінністю держави. Суд присяжних допомагає реалізувати і змагальну форму судочинства, на засадах якої здійснюється цивільне судочинство. Підтвердженням цього є позиція В.М. Тертишника, який каже, що із створенням та належним функціонуванням суду присяжних змагальність сторін буде не просто формою судового процесу, а стане необхідною практичною реальністю, суттєвим каталізатором пошуку істини [8, с. 279]. Крім цього, їх участь у процесі забезпечить дотримання загальноправових принципів, таких як законність, гуманізм, справедливість.

Як вірно зазначає вітчизняний вчений-процесуаліст С.Я. Фурса, участь народу у здійсненні судочинства також безпосередньо пов'язана з принципом публічності. Вона свідчить про демократизм цивільного процесу, є гарантією правильного розгляду та вирішення цивільних справ, встановлення судової істини, а також свідчить про виховне значення судових рішень [9, с. 82]. На думку інших вчених, представники народу відіграють важливу роль в реалізації судової влади. Вони привносять в суд життєвий досвід і ціннісні орієнтації суспільства і значною мірою

сприяють підвищенню авторитету судової влади в державі [10, с. 145].

Про важливість даного інституту для судочинства свідчить і те, що в науці цивільного процесуального права вчені не тільки досліджують питання участі присяжних у справах окремого провадження, але і пропонують їх безпосередню участь у деяких справах позовного провадження. Наприклад, О.В. Колісник зазначає, що до таких справ необхідно зарахувати справи про позбавлення та поновлення батьківських прав, про відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав, про визначення чи зміну місця проживання дитини, спори щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї. Так, у разі позбавлення батьківських прав справа має велике значення як для дитини, так і для того з батьків, кого позбавляють цих прав, тому брати участь у прийнятті рішення мають не лише професійні судді, а й представники громадськості, щоб не суддя з усталеними стереотипами вирішував справу, а представники суспільства з високими моральними якостями, загостреним відчуттям справедливості [11, с. 140]. С.Я. Фурса теж пропонує у справах, у яких вартість позову сягає більше ніж 1 000 000 гривень, сплачувати судовий збір з урахуванням участі у справі суду присяжних. Так, автор пропонує залучати присяжних до участі у справах позовного провадження, а фінансові витрати на присяжних включати у вартість судового збору у вищезазначених справах [12, с. 15].

Попри важливе значення цих суб'єктів для судочинства в цілому, законодавець тільки для деяких справ окремого провадження передбачає їх участь. Так, в ч. 4 ст. 293 ЦПК міститься перелік справ, розгляд яких проводиться судом колегіально – у складі одного судді і двох присяжних, зокрема, це справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи; визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою; усиновлення; надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку; примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу. Законодавець, як бачимо, передбачив участь присяжних лише у деяких категоріях справ, оскільки вони є особливо важкими та зачіпають особисті немайнові права людини. Але інші справи окремого провадження, на нашу думку, теж пов'язані з особистими немайновими правами фізичних осіб. Наприклад, справи про емансипацію, про надання права на шлюб, про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей,

про встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя. Однак вони розглядаються суддею одноособово, хоча теж є досить складними і вимагають детального розгляду та вивчення для ухвалення законного та обґрунтованого рішення. У таких категоріях справ захищаються як майнові, так і немайнові особисті права особи.

Можливо, саме тому в науці цивільного процесуального права стосовно участі присяжних при здійсненні правосуддя в порядку цивільного судочинства виникли певні дискусії. Вчений-процесуаліст М.М. Ясинюк зауважує, що практика показує, що інститут народних засідателів у тому вигляді, як він існує, вичерпав свій ресурс. Він вже не є ні контролем суспільства над судочинством, ні помічником судді, ні засобом участі працівників у відправленні правосуддя. Він став знову судовим баластом, який не потрібний ні суду, ні самим народним засідателям, ні суспільству в цілому. Таким чином, всі справи окремого провадження доцільно розглядати суддею одноособово [13, с. 163]. Л.В. Сапейко також вважає, що інститут народних засідателів (присяжних) в цивільному судочинстві є номінальним, оскільки він не виконує свого юридичного призначення. Судові рішення у справах, в яких на сьогодні передбачена участь народних засідателів (присяжних), до введення даного інституту в законодавство мали, як і зараз, найменш суперечливий характер порівняно з рішеннями в позовних справах, в яких наявні спори про право, сторони та інші зацікавлені особи з протилежними інтересами та різні за своєю суттю і значенням доказові джерела, що ускладнює їх вирішення. Вирішення справ окремого провадження, зокрема тих, в яких мають брати участь народні засідателі (присяжні), відбувається здебільшого на підставі наперед встановлених законом доказів (письмових доказів, що мають офіційний характер), належно дослідити та оцінити які здатен лише професійний суддя, тому практичної необхідності залучати народних засідателів до розгляду певних категорій справ окремого провадження немає [14, с. 299]. В. Смірнова взагалі пропонує виключити з переліку справ, що розглядаються за участю присяжних, справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною й поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою, надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку, примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу, а залишити тільки їх участь у справах про усиновлення. Натомість автор

пропонує запровадити інститут присяжних у позовному провадженні, оскільки участь присяжних є необхідною в тих категоріях справ, де зачіпаються фундаментальні інтереси та права людини, де думка представників громадськості має значення з урахуванням їхнього соціального досвіду й активної життєвої позиції [15, с. 71].

Проаналізувавши вищезазначені положення, бачимо, що вказані науковці мотивують свою позицію тим, що рішення у деяких категоріях справ (наприклад, щодо обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи) ухвалюються і ґрунтуються на доказах, які подаються до суду заявником (довідки про стан здоров'я особи, медичні висновки та ін.). Також у даній категорії справ суд своєю ухвалою призначає судово-психіатричну експертизу для повного і всебічного з'ясування обставин справи. Тобто у даних справах виключно суддя дає оцінку доказам, а присяжні не володіють спеціальними юридичними знаннями. Аналогічна ситуація існує під час розгляду та вирішення й інших справ (наприклад, визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою). Що стосується справ про надання примусових заходів медичного характеру, то у них законодавець встановив чіткі і короткі строки як пред'явлення заяви, так і її розгляду з метою якнайшвидшого розгляду цих справ, ухвалення судового рішення та його реалізації. Тому, на думку вчених, витрачати час на пошуки та залучення присяжних безглуздо.

Висновки

Дослідивши процесуальне законодавство, що закріплює статус присяжних, та думки вчених, які по-різному підходять до розуміння інституту присяжних, вважаємо, що до вказаних осіб існує подвійне ставлення. З одного боку, присяжні не є професіоналами. З іншого боку, вони залучаються до розгляду найскладніших категорій справ та здійснюють правосуддя. Схиляємось до думки, що саме для ефективного та справедливого здійснення судочинства був введений даний інститут. Тому з метою розширення повноважень народу у здійсненні правосуддя їх участь не повинна обмежуватись лише категорією справ, зазначених у законодавстві, а має поширюватись на всі справи окремого провадження. Так, справи окремого провадження мають безспірний характер, учасники звертаються до суду не для врегулювання спору про право цивільне, а щоб встановити певний стан або юридичний

факт, без встановлення чого особа не може реалізувати своїх прав. Немає інститутів, які притаманні позовному провадженню. Однак, попри ці особливості, всі справи даного виду провадження мають внутрішню єдність, кожна з них має притаманні їй особливості та процедуру вирішення, характеризується складністю та специфічними ознаками. Тому не завжди одному судді з огляду на його вік, навантаженість, стаж роботи та професіоналізм буде легко розібратися і детально з'ясувати всі обставини справи. І саме участь присяжних, на нашу думку, які досить часто є старшими за віком від судді, мають більший життєвий досвід, психологічні особливості, звертають більше уваги на деталі справи, мають власне бачення вирішення справи по суті, керуються не тільки нормами права, дотримання яких є, без сумніву, важливим, забезпечити належний захист прав, свобод та інтересів осіб.

Окрім цього, ми поділяємо думку тих вчених, які пропонують розглядати деякі категорії справ позовного провадження теж за участі присяжних. Зокрема, сюди слід віднести справи, в яких учасниками процесу є діти, де порушені права дітей, а також складні справи, наприклад, де учасниками процесу є іноземні громадяни. Справа про усинювання розглядається за правилами окремого провадження за участі присяжних, тоді як скасування усинювання або визнання його недійсним відбувається за правилами позовного провадження одноособово суддею. Отже, вважаємо, що такі категорії справ слід теж розглядати за участі присяжних.

З огляду на викладене, враховуючи статус присяжних в судочинстві з цивільних справ, ми пропонуємо включити їх до інших учасників судового процесу. Вони не мають матеріально-правової зацікавленості у результаті розгляду справи, не захищають свої права та інтереси. Якщо всі інші учасники судового процесу залучаються, як правило, за ініціативи суду або учасників справи, то присяжні будуть вступати для розгляду деяких справ позовного провадження за вказівкою суду та залучатися для розгляду всіх справ окремого провадження як особи, які сприяють розгляду та вирішенню справи по суті. Інше питання стосується фінансування, якого потребують дані учасники справи, адже їх явка до суду тягне певні витрати, що пов'язані з прибуттям, проживанням, перебуванням їх в певному місці. Тому це певний тягар для держави.

Отже, інститут присяжних в цивільному судочинстві потребує вдосконалення та більшої уваги з боку громадськості шляхом розширення його повноважень та гарантій їх реалізації.

лізації з метою забезпечення безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя. Даний інститут є реалізацією конституційних засад правосуддя (незалежності суддів, змагальності, гласності судового процесу тощо). Він займає важливе місце у цивільному судочинстві, гарантує особі дотримання її прав, свобод та інтересів, є сміливим кроком на шляху до становлення правової та демократичної держави. Належне функціонування інституту присяжних буде гарантією доступу народу до справедливого правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кондратьєва Л.А. Правовий статус народного засідателя в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2014. Випуск 728. *Правознавство*. С. 79–83.
3. Стратегія реформування судоустрою, судочинства і суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затверджена Указом Президента від 20 травня 2015 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/chow/276/2015>.
4. Городовенко В.В. Перспективи впровадження суду присяжних в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 349–360.
5. Яценко Н.Г. Народні засідателі та суд присяжних у цивільному процесі: історія і сучасність. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1 (5). С. 109–118.
6. Солодков А.А. Сучасні світові моделі суду присяжних. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014 р. № 10-2. Том 2. С. 133–135.
7. Цивільний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 лют. 2019 р. Київ : Паливода А.В., 2019. 288 с.
8. Тертишник В.М. Суд присяжних: ростки і суть ідеї та її мімікрія при реформуванні кримінального судочинства України. *Право України*. 2012. № 7. С. 274–279.
9. Цивільний процес України : академічний курс : підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. С.Я. Фурси. Київ : Видавець Фурса С.Я. ; КНТ, 2009. 848 с.
10. Організація судової влади в Україні : навч. посіб. / за ред. І.Є. Марочкіна, Н.В. Сібільової. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2009. 184 с.
11. Колісник О.В. Непрофесійний елемент складу суду у цивільному судочинстві у контексті європейського досвіду. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2008. Випуск 15. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/2936/1/Kolisnik_136.pdf. С. 136–144.
12. Цивільний процес України: проблеми і перспективи : навчальний посібник. Київ : Видавець Фурса С.Я. ; КНТ, 2006. 448 с.
13. Ясинок М.М. Окреме провадження і народні засідателі: історико-правовий огляд. *Часопис Київськ. ун-ту права*. 2009. № 2. С. 160–164.
14. Сапейко Л.В. Проблематика участі в цивільному судочинстві народних засідателів. *Форум права*. 2015. № 1. С. 295–300. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_1_48.pdf.
15. Смірнова В. Правові підстави участі присяжних у цивільному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. Вип. 5. 2019. С. 66–72.

The topicality of the article is quite relevant nowadays. The jury institute was introduced into the judiciary, and is actively implemented in both civil and criminal proceedings to meet the purpose of judicial reform and improve the judicial system of Ukraine. The participation of jurors in civil proceedings is aimed at ensuring the tasks of civil justice, i.e. fair, impartial and timely consideration and resolution of civil cases in order to protect effectively the violated, unrecognized or contested rights, freedoms or interests of individuals, rights and interests of legal entities, the interests of the state. The administration of justice with the participation of jurors is aimed at observance of the civil procedural form, due process of law, principles of civil procedural law, exercise by litigants their procedural rights and obligations, etc. This, in its turn, will increase personal responsibility of judges for their decisions and rulings in civil proceedings. This institute is established both nationally and internationally. The procedural position of jurors is regulated in the norms of the Constitution of Ukraine, laws and by-laws. Jury trials are often used in national courts and abroad in many European countries. The article draws attention to the history of formation of the jury institute. The models of jury trials in the world are described as a whole. The essence and importance of the jury institute for the civil proceedings are revealed. The cases in which they are directly involved are analyzed. The views of scientists and procedural scientists on the jury's legal status in the course of civil proceedings are also analyzed. The current procedural legislation, which defines the participation of jurors and the jurisprudence of domestic courts, is characterized. The ways and perspectives of the development of this institute on the national level with the aim of effective and fair protection of the rights, freedoms and interests of persons are offered.

Key words: people, jury, justice, court, legal proceedings, separate proceedings, civil cases.

